

Ondermijning in coronatijd

Effecten van de crisis en de integrale aanpak

De coronacrisis zet de overheid onder grote druk. Veel overheidsorganisaties hebben de afgelopen tijd andere prioriteiten moeten stellen en de aanpak van ondermijning tijdelijk op een lager pitje gezet. Tegelijkertijd zien we dat de georganiseerde criminaliteit zich razendsnel aanpast aan de omstandigheden en nieuwe manieren ontdekt om snel en makkelijk geld te verdienen. Ook nu is het belangrijk om als overheid en maatschappij weerbaar te zijn tegen criminelen die misbruik willen maken van de crisissituatie.

RIEC Oost-Nederland heeft, samen met experts van onze partners, de effecten van de coronacrisis op ondermijning in kaart gebracht. Sommige effecten zijn nu al te zien, andere verwachten we in de toekomst. Om ondermijning nu en in de toekomst de pas af te snijden is het van belang om als overheid (weer) in positie te komen of te blijven. Daarom geven wij een uitgebreid handelingsperspectief.

- ➔ *Wat zien we nu?*
- ➔ *Wat verwachten we later te zien?*
- ➔ *Hoe verbeteren we de aanpak?*
- ➔ *Zicht op bedrijven*
- ➔ *Zicht op bewoning en recreatie*
- ➔ *Voelsprietten in de samenleving*
- ➔ *Integrale controles*
- ➔ *Beleid op orde*
- ➔ *Signalen*
- ➔ *Integrale controles in coronatijd*

Wat zien we nu?

Er zijn financiële problemen ontstaan in branches die door de coronamaatregelen gesloten zijn of zijn geweest. In deze branches zien we al enkele signalen van criminele overname of inmenging.

Een groot deel van de inkomsten uit recreatieterreinen is de afgelopen maanden weggevallen, waardoor het verleidelijker was om een oogje dicht te knippen bij verhuur aan dubieuze personen of voor illegale activiteiten.

De illegale prostitutie kreeg een impuls. Prostituees werkten vaak gewoon door, al dan niet onder druk van hun pooier.

De drugsproductie gaat gewoon door. Ook de drugsprijzen en de beschikbaarheid van drugs, zoals hennep, cocaïne, heroïne en synthetische drugs, zijn vrijwel gelijk gebleven.

Er lijken significant meer arbeidsmigranten gehuisvest te zijn op recreatieterreinen in Oost-Nederland dan voor de coronacrisis.

Jongeren vervelen zich en hangen veel op straat omdat ze al lange tijd niet of nauwelijks op school hoeven te zijn en veel activiteiten niet doorgaan. Hierdoor is een grotere kweekvijver ontstaan, waaruit criminelen kwetsbare jongeren kunnen ronselen.

Op een aantal bedrijventerreinen in Oost-Nederland wordt meer bedrijvigheid gezien dan voorheen. Er zijn vooral veel activiteiten en vervoersbewegingen te zien rondom bedrijven in de metaalhandel, autodemontage en bij bedrijfsverzamelgebouwen.

De kans op arbeidsuitbuiting is gegroeid. Arbeidsmigranten met gezondheidsklachten gaan vaak toch, al dan niet gedwongen, aan het werk. Met besmettingshaarden in (vleesverwerkings)fabrieken en distributiecentra als gevolg.

Malafide zorgbedrijven doen aanspraak op de steunmaatregelen (NOW- of Tozo-regeling), terwijl ze daar vaak geen recht op hebben vanwege de continuïteitsbijdrage.

Wat verwachten we later te zien?

De kans op milieu-criminaliteit neemt toe vanwege verminderd toezicht. Denk hierbij aan illegale producten in bio- en co-vergisters, het uitrijden van verontreinigde mest over landerijen, of illegale lozingen en dumpingen van vervuilde stoffen (bijvoorbeeld afval van drugsproductie).

Een afname van drugshandel in de horeca en een toename van handel op straat en op parkeerplaatsen van bijvoorbeeld supermarkten en bouwmarkten, omdat het daar drukker is en activiteiten daardoor minder opvallen. Ook drugshandel vanuit huis en via het internet krijgt een impuls.

Sommige bedrijven zullen door de crisis de sponsoring van bijvoorbeeld sportverenigingen stopzetten. Dit maakt verenigingen mogelijk gevoeliger voor criminele inmenging. Voor criminelen biedt dit een mogelijkheid om hun geld wit te wassen en om aanzien en status te verkrijgen in de (lokale) gemeenschap.

Een toename van hennepkwekerijen en productie van synthetische drugs in bedrijfspanden en bedrijfsverzamelgebouwen, nu meer panden leeg komen te staan.

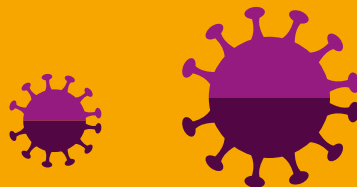
De waarde van kantoorpanden kan zakken vanwege verminderde vraag. Malafide ondernemers kunnen hierop inspringen door deze panden op te kopen en bijvoorbeeld te verbouwen tot woonruimtes voor arbeidsmigranten. Er zijn weinig bestuurlijke middelen beschikbaar om hier tegen op te treden.

Lopende zorgfraudeonderzoeken stagneren of stoppen, doordat het doen van waarnemingen, het spreken van cliënten en vertegenwoordigers en het bezoeken van aanbieders moeilijker is.

De branches die het meest hebben geleden onder de coronacrisis, zullen het nog lange tijd moeilijk hebben. Ook in de toekomst blijven zij kwetsbaar voor criminele overname of inmenging.

Hoe verbeteren we de aanpak?

Wat kan een gemeente, samen met de overheidspartners, de komende tijd doen om (meer) zicht te krijgen op ondernijning en de aanpak een impuls te geven?

Zicht op bedrijven

✓ Actualiseer het horecabestand

- Vergelijk de verleende vergunningen (DHW en evt. exploitatievergunningen) met actuele inschrijvingen in het Handelsregister van de KvK: check of er wijzigingen zijn in ondernemingsvorm en leidinggevende(n) en of er nieuwe ondernemingen zijn gestart.
- Check bij JustID of de vergunninghouders/ leidinggevendenden nog voldoen aan eisen omtrent het levensgedrag of dat er sprake is van (nieuwe) antecedenten.
- Zoek ook op internet. Bekijk bijvoorbeeld de sociale media van het bedrijf en zoek op het adres.

✓ Actualiseer het inrichtingenbestand

- Vergelijk het inrichtingenbestand met de actuele inschrijvingen in het Handelsregister van de KvK.
- Zoek ook op het internet. Bekijk bijvoorbeeld de website van het bedrijf en zoek op het adres.

Let op!

Het kan zijn dat deze taak is overgedragen aan de omgevingsdienst. Stem dit daarom af met de betreffende omgevingsdienst.

✓ Neem een kijkje op de locatie

- Kijk op de gevel en op naambordjes om te zien welke bedrijven gevestigd zijn in het pand.
- Klopt de reclame op en rondom het gebouw met het bedrijf dat er volgens gemeentelijke bronnen en de KvK ingeschreven is?
- Komen de activiteiten die je ziet overeen met de inschrijving?
- Leg witte vlekken vast: panden waar bijvoorbeeld geen reclame op de gevel staat, maar waar wel activiteiten zichtbaar zijn.
- Vertrouw op je onderbuikgevoel en kijk ook met andere ogen naar de situatie: zijn er **signalen** die wijzen op illegaal gokken, witwassen, drugshandel of -productie, arbeidsuitbuiting of opslag van illegale goederen?

Tip!

Probeer deze controles ook een keer uit te voeren buiten de reguliere werktijden (bijvoorbeeld 's avonds en in het weekend).

Zicht op bewoning en recreatie

- ✓ Laat BOA's actief toezicht houden op het nachtregister van recreatieparken, B&B's en hotels om signalen van mensenhandel of illegale prostitutie op te kunnen pikken.

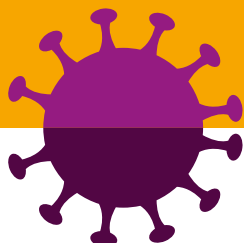
- ✓ Controleer de Basis Registratie Personen (BRP) op signalen van overbewoning, leegstand of misbruik van vastgoed.
- Ga na of bewoning hier is toegestaan. Is er bijvoorbeeld een omzettingsvergunning verleend, wanneer sprake is van meerdere personen die vermoedelijk geen gezin vormen?
- Zoek in de BRP op adressen waar drie of meer personen met verschillende achternamen op één adres staan ingeschreven of waar juist niemand staat ingeschreven.
- Lege kantoorpanden? Wees alert op oneigenlijk gebruik of louche investeerders die met hun criminele geld deze panden willen omzetten naar woningen voor de verhuur.

Leg alle waarnemingen vast!

Deze informatie kun je gebruiken om:

- de ondernemer een nieuwe vergunning aan te laten vragen, bijvoorbeeld bij wijzigingen in ondernemingsvorm of eigendom. We adviseren om deze nieuwe aanvraag te toetsen aan de Wet Bibob.
- de vergunning in te trekken (wanneer sprake is van intrekingsgronden) of een Bibob-toets te starten wanneer sprake is van (nieuwe) antecedenten van de vergunninghouders of leidinggevenden.
- de ondernemer te wijzen op de meldingsplicht in het kader van het Activiteitenbesluit of op de verplichting tot het aanvragen of wijzigen van een omgevingsvergunning.
- een adresonderzoek te beginnen.

Voelsprietten in de samenleving

Wees alert op opvallende bewegingen en signalen die tijdens de coronacrisis (zijn) ontstaan:

- ✓ **Ga uit van je professionele intuïtie.**
Bepaalde zaken zullen juist nu meer opvallen door de corona-maatregelen. Onder andere de volgende risico's en kansen kunnen zich voordoen:
 - **Risico:** Criminele inmenging in sectoren die nu zwaar worden getroffen, zoals de horeca. Denk bijvoorbeeld aan ondernemers die nu grote investeringen doen, terwijl dat niet logisch is gezien de huidige situatie of toestand waarin de onderneming verkeerde voorafgaand aan de coronacrisis. Zie hiervoor ook de **infographic** en **communicatietoolkit** 'Stop criminele weldoeners in de horeca' van het LIEC-RIEC.
 - **Risico:** Ronselen van kwetsbare personen voor criminele activiteiten. Gaan zij ineens om met dubieuze figuren of hebben zij veel meer geld te besteden dan past bij hun bekende inkomen?
 - **Kans:** Ontmaskeren van dekmantelbedrijven. Wat zie je gebeuren bij bedrijven waarbij je al voor de coronacrisis onderbuikgevoelens had? Zijn ze gesloten? Deze informatie kan straks van belang zijn!

- ✓ **Leg je waarnemingen vast zodat deze ook later in het traject bruikbaar zijn.**

- ✓ **Stem je signalen af met collega's en partners.**
 - Goede afstemming tussen collega's onderling en met politie (wijkagent en/of het horecateam) is van belang.

Tip!

Bespreek de signalen met je contactpersoon van het RIEC. Het RIEC kan je ook advies geven bij de bestuurlijke aanpak, meekijken of een integrale aanpak gewenst is of helpen bij het opwerken van een signaal, bijvoorbeeld door een snelle check bij de Belastingdienst of politie.

Integrale controles

Signalen kunnen aanleiding zijn tot een integrale controle, om beter en breder zicht te krijgen op de situatie. Een belangrijke meerwaarde van een integrale controle is dat iedere partner vanuit de eigen bevoegdheden op locatie kan binnentreden en specifieke interventies kan inzetten.

✓ **Bepaal welke partners noodzakelijk zijn voor de controle. Dit hangt af van het signaal, de locatie(s) en het gewenste resultaat.**

✓ **Bepaal gezamenlijk wat het doel is van de integrale actie.**

✓ **Zorg voor een heldere taakverdeling voor alle partners.**

✓ **Maak afspraken over de wijze waarop waarnemingen worden vastgelegd.**

✓ **Denk na over de communicatie en wijs een contactpersoon aan voor eventuele persvragen.**

✓ **Werk bovengenoemde punten uit in een draaiboek zodat iedereen op de hoogte is van de acties en gang van zaken.**

Hoe voer je een integrale controle uit in coronatijd?
Bekijk de **infographic**.

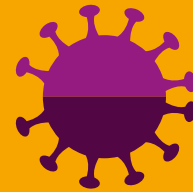

Beleid op orde

Het is belangrijk dat de juiste beleidskaders aanwezig zijn, zodat handhaving mogelijk is.

✓ Actualiseer de APV.

Hoe je de APV zou kunnen aanpassen vind je in het **overzicht juridische mogelijkheden APV**, gericht op voorkoming ondermijning, en de **handreiking APV en ondermijning** van het Aanjaagteam Ondermijning (ATO).

✓ Actualiseer het Bibob-beleid.

Bijvoorbeeld op het gebied van vastgoed. Gebruik eventueel de **Wegwijzer Wet Bibob en Vastgoed**.

✓ Actualiseer Wet Damocles én Wet Victoria.

Actualiseer en/of evalueer het beleid omtrent de sluiting van panden (Wet Damocles én Wet Victoria). Ga binnen de eigen regio na welke gemeenten een actueel beleid hebben, zodat het eigen beleid direct hierop afgestemd kan worden. Het RIEC heeft voorbeelden beschikbaar.

✓ Voorkom zorgfraude.

Besteed zorggelden zorgvuldig en bescherm kwetsbare doelgroepen met behulp van de **Toolbox Zorgfraude**.

Signalen

Drugs:

- 🚩 Aanloop (bekende) gebruikers/dealers.
- 🚩 Vreemde geur.
- 🚩 Klachten/vermoedens van omwonenden.
- 🚩 Beslagen/afgeplakte ramen.
- 🚩 Gezoem van afzuigapparatuur.
- 🚩 Pand lijkt onbewoond/ongebruikt.
- 🚩 Opvallende ontmoetingen op straat of bij bepaalde panden.
- 🚩 Opvallende beveiliging met camera's of alarminstallaties.

Arbeidsuitbuiting:

- 🚩 Overbewoning: veel buitenlandse personen ingeschreven op een adres.
- 🚩 Slechte werk- en/of woonomstandigheden.
- 🚩 Tekenen van geweld (bv. angstig, blauwe plekken).
- 🚩 Werknemer weigert of durft geen vragen te beantwoorden over het werk, de woonomstandigheden, etc. Of laat deze vragen beantwoorden door een derde.
- 🚩 Personen wonen en werken op dezelfde locatie en hebben weinig/geen bewegingsvrijheid.
- 🚩 Er kan geen arbeidsovereenkomst worden overlegd.
- 🚩 Mensen worden opgehaald en gebracht naar het werk.

Illegale prostitutie/seksuele uitbuiting:

- 🚩 Veel activiteit in avonduren en weekeinde rondom pand.
- 🚩 Seksadvertenties (op internet).
- 🚩 Verschillende auto's en bezoekers voor korte tijd bij een pand.
- 🚩 Vrouwen die worden afgezet/opgehaald.
- 🚩 Vrouwen die begeleid worden of niet zelf beschikken over een paspoort.
- 🚩 Sporen van mishandeling.
- 🚩 Personen kennen hun eigen woon-, verblijf-, of werkadres niet.

Signalen

Malafide bedrijvigheid/witwassen:

- ❏ Onduidelijkheid in zeggenschap over de onderneming.
- ❏ Verdacht woonadres van de ondernemer, bijvoorbeeld een postbus, een gevangenis of een adres waar veel mensen staan ingeschreven.
- ❏ Meldingen van schietpartijen, vechtpartijen, harddrugs, prostitutie, illegale personen, illegaal gokken, drugsdealers, etc.
- ❏ Onderneming is in bedrijf, maar is volgens de KvK uitgeschreven bij het handelsregister
- ❏ Dure verbouwingen of aankopen die niet in verhouding staan tot de inkomsten/klandizie van de onderneming.
- ❏ Ondernemer vertoont een (luke) levensstijl die niet bekostigd zou kunnen worden vanuit de inkomsten van het bedrijf.

- ❏ Ondernemer rijdt of bezorgt zijn producten ineens in een dure auto. Is het beeld dat de onderneming voor de crisis goed liep en dat er een mogelijke financiële buffer was waarmee de aanschaf van een dure auto is te verklaren?
- ❏ Grote verbouwingen, terwijl het beeld niet is dat het bedrijf veel kan investeren. Voldoet het bedrijf daarna ook nog aan de inrichtingseisen, bijv. ten aanzien van de brandveiligheid of de DHW?
- ❏ Er wordt nieuwe inventaris aangeschaft, terwijl de onderneming voor de crisis niet goed leek te lopen en er dus vermoedelijk geen financiële buffer was. Of als de vervangen inventaris nog redelijk nieuw was.
- ❏ Wees alert op signalen van criminele weldoeners in de horeca.

Infographic

(Integrale) controle tijdens coronacrisis

ALGEMENE EN VERPLICHTE REGELS TIJDENS CONTROLE

HOUD 1,5 METER
AFSTAND

BIJ KLACHTEN:
BLIJF THUIS EN
REGEL ZELF
VERVANGING

NEEM ZELF
BESCHERMING MEE
(MONDKAPJES,
HANDGEL ETC.)

MONDKAPJE BIJ
MEERDERE
PERSONEN IN 1 AUTO

KWETSBARE
MEDEWERKERS BESLISSEN
ZELF OF ZE MEEGAAN EN
REGELEN ANDERS
ZELF VERVANGING

COÖRDINATOR STUURT
CONTROLES AAN MET
INACHTNEMING VAN
RIVM-RICHTLIJNEN

POLITIE CHECKT OF
CORONA-BESMETTINGEN
BEKEND ZIJN OP DE
ADRESSEN

BRIEFING

Regel een ruimte
waar iedereen 1,5
meter afstand kan
houden

Stoelen staan op
gepaste afstand

Regels ter plaatse

Bij aanvang vragen of iemand
ziekteverschijnselen heeft.
Hiervoor gaat 1 persoon naar
binnen, de rest wacht buiten.

Op iedere locatie is één
coördinator aanwezig die
bekend is met corona-
protocol.

Locaties sluiten gedurende
controle en arbeid wordt
stilgelegd. Werknemers gaan
naar een aparte ruimte en
houden voldoende afstand.

Wanneer zieke of besmette
personen aanwezig zijn,
stemt de pandcoördinator af
met de algemeen
coördinator over verdere
controle.

Wanneer er niet voldoende
afstand kan worden
gehouden, gebruiken
partners mondkapjes.

Politie kan waar nodig
strafvorderlijke maatregelen
treffen.

Afhandeling

Partners nemen in beslag
genomen goederen mee
naar eigen locatie.

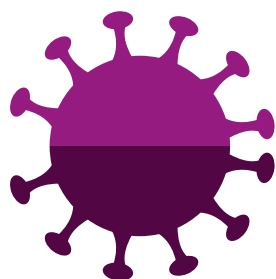
Administratieve
afhandeling vindt plaats
op eigen locatie van
partners.

Voertuigen worden
gereinigd.

Pandcoördinator meldt
het team af bij de
algemeen coördinator.

RIEC Oost-Nederland
Regionaal Informatie en
Expertise Centrum

Postbus 20
7500 AA Enschede
0547 - 85 73 05
info@riec-on.nl